

2019-10-30

Utbildningsdepartementet
u.registrator@regeringskansliet.seEr ref: U2019/02263/UH
Vår ref: Eva Sjöberg

Underlag till regeringen inför kommande propositioner rörande forskningspolitik

Almi Företagspartner AB (Almi) har inbjudits att inkomma med synpunkter på regeringens forskningspolitik.

Almis uppdrag är att stärka det svenska näringslivets utveckling och verka för en hållbar tillväxt samt medverka till att utveckla och finansiera små och medelstora företag. Verksamheten ska bl.a. särskilt bidra till att utveckla och kommersialisera kunskapsintensiva affärsidéer.

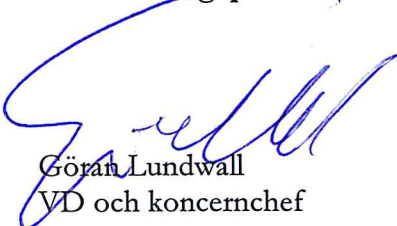
Almis uppdrag samspelar väl med flera av de utpekade områdena för offentliga satsningar som framgår av den sakpolitiska överenskommelsen, det s.k. januariavtalet. Av denna överenskommelse framgår bl.a. att offentliga forskningsinsatser kan bidra till att stärka näringslivets konkurrenskraft och arbetet för klimat och miljö samt för utvecklingen av en cirkulär och biobaserad ekonomi.

Med stöd av det uppdrag som regeringen lämnat till Almi avger Almi följande inspel. Inspelet utgår från Almis ansvar för att verka operativt direkt mot innovatörer, entreprenörer och SME-företag i hela landet. Fokus ligger på verifiering och kommersialisering i vid bemärkelse då det är inom dessa områden som Almis verksamhet primärt befinner sig.

Almi lämnade i november 2015 ett underlag inför regeringens kommande forsknings- och innovationsproposition. Föreliggande inspel tar sin utgångspunkt i detta underlag då de utmaningar som Almi identifierade för fyra år sedan, enligt Almis bedömning, i stora delar kvarstår.

Med vänliga hälsningar

Almi Företagspartner AB

Göran Lundwall
VD och koncernchef

Från forskning till hållbar tillväxt

Både offentliga och privat finansierade investeringar i forskning och utveckling, FoU, är av stor betydelse för att Sverige långsiktigt ska kunna vidmakthålla sin tillväxt och skapa förutsättningar för ett innovativt affärsklimat. Det finns en stor potential i att utveckla fler forskningsrelaterade innovationer i både befintliga och nya företag. Staten satsar stora resurser på FoU men om Sverige ska kunna tillvarata den potential som finns i den FoU som bedrivs i offentlig verksamhet och i företag behövs också kraftfulla satsningar på verifiering och kommersialisering.

Innovationer handlar om mycket mer än bara produktutveckling eller tekniska framsteg. En kraftigt förändrad tillverkningsprocess, en ny tjänst eller nytt marknadskoncept är en minst lika viktig innovation om den skapar nya värden hos målgrupper och kunder och har affärspotential. Men att gå från idé och problemformulering till en lanserad produkt eller tjänst som möter nya behov är en utmaning, både vad avser innovationer inom och utom akademisk forskning.

Det är önskvärt att det i första hand är privat kapital som investeras i tillväxtbolag. Det är centralt att ramvillkoren gynnar olika former av privat finansiering, såväl lånefinansiering som eget kapitaltillskott till små och medelstora företag och innovationer. Behovet av offentligt kapital uppstår när privata kommersiella aktörer bedömer risken i bolag som alltför hög och är således kopplat till risk snarare än utvecklingsfas. Sverige går idag miste om en betydande tillväxtpotential genom att många företag inte hittar riskvilligt kapital och att det saknas resurser för att verifiera affärsidéer före bolagsstart. Detta är särskilt tydligt i branscher med långa utvecklingstider och utanför storstadsregionerna. Höga risker finns både före och under en bolagsstart samt i samband med expansion och i alla typer av bolag oavsett om bolagets verksamhet är kunskapsintensiv eller inte. Offentlig finansiering behövs som ett komplement till privata långgivare och investerare och kan fungera som en katalysator för privata finansiärer att finansiera tillväxtsatsningar i små och medelstora företag.

I tidiga och riskfyllda skeden av en affärsidéns utveckling saknas både kunder och privat kapital. Nya idéer innebär många gånger inte bara en risk för det bolag som utvecklar idén. Risken av att pröva något nytt och oprövat kan också upplevas som alltför hög av marknad och kunder. Affärsidéer sprungna ur forskning har många gånger utmaningar i form av den tid det tar att verifiera forskningen. Entreprenörer och innovatörer har därför ett behov av offentliga insatser för att överbygga de inledande svårigheterna med lång tid till marknad och kund samt höga risker i utvecklingen av affärsidéer och företag innan kommersiella aktörer tar vid och/eller företaget får kundfinansiering. Det ligger en utmaning i att det offentliga stödsystemet finansierar utveckling av innovationer samtidigt som det i kommersialiseringsfasen ofta råder en brist både på kompetens och kapital. Vartefter bolagen utvecklas och potentialen bevisas ökar ofta behoven av finansiella insatser. Almi erbjuder både finansiering, till exempel tillväxtlånet, och affärsutveckling som syftar till att adressera de särskilda utmaningarna också i denna fas.

Digitalisering av ekonomin har lett till en differentiering av marknadssegment. Företag i traditionella branscher följer den mer traditionella tillväxtmodellen med kapitalintensiva utvecklingsskeden under bolagens första år. Bolag inom digitala områden kan starta upp verksamhet med mer begränsade resurser men får desto större behov av kapital i samband med stark tillväxt genom t.ex. internationell etablering. Det tidsfönster som är tillgängligt för att utvecklas från start up-bolag till globalt etablerat bolag har kortats betydligt. Bolagen måste snabbt etablera sig och skala upp verksamheten för att undvika att konkurrerande bolag tar

marknadsandelar. Den digitala utvecklingen påverkar också företag inom mer traditionella industrisegment som måste bli snabbare på att omforma sina affärsmodeller och implementera ny teknik och kunskap.

Förändringarna som följer av bl.a. digitalisering och globalisering leder till att det inte längre är lika meningsfullt att dela in marknaden i olika faser och definiera vilken roll det offentliga bör ha i varje fas. Snarare bör man sträva efter en modell som säkrar ett marknadskompletterande kapital baserat på var bristen finns, oavsett om det handlar om nystartade bolag, tidig eller sen tillväxtfas eller ett ”nytt skede” i ett etablerat bolag. Det marknadskompletterande kapitalet bör förenklat uttryckt finnas där risken är för hög i förhållande till den privata marknadens krav på avkastning – oavsett i vilken fas företaget befinner sig.

Staten har en angelägen och berättigad roll i de riskfyllda faser där privat kapital saknas. Olika former av offentliga insatser som stöd till verifiering och tillämpad forskning samt lån och riskkapital utgör en avgörande brygga till privat kapital. På samma sätt är de affärsutvecklingsinsatser och nätverk som erbjuds avgörande i tidiga utvecklingsfaser. De offentliga aktörerna fyller på så sätt en tydligt marknadskompletterande roll i tidig fas dels genom att möta bristen på privat kapital, dels genom att bolag och projekt tillförs affärsutvecklingskompetens.

Satsningar på forskning och utveckling förstärks genom satsningar på innovationer och näringsliv

Nyttiggörandet av offentliga satsningarna på FoU kräver satsningar också inom innovations- och näringspolitiken. Almi vill aktivt bidra i denna process och avser att fortsätta utveckla verksamheten för att kunna möta upp forskning, innovationer och företag som en strategisk och långsiktig partner.

Den offentligt finansierade forskningen kan i högre grad nyttiggöras när den kompletteras med olika insatser för kommersialisering. Ett sätt är att stärka innovatören/entreprenörens insikt om hur olika affärsmodeller och utvecklingsalternativ påverkar företagets ekonomi på kort och lång sikt. Almi har därför nyligen lanserat ett nytt erbjudande till små och medelstora företag i alla utvecklingsfaser där Almi med digitalt stöd visualiserar nuläget och simulerar effekterna av olika satsningar med fokus på att entreprenören ska förstå konsekvenserna för att kunna ta optimala beslut.

Offentliga initiativ måste bygga på en professionell samordning så att offentliga medel används på avsett sätt och får de effekter som åsyftats. Almi ägs gemensamt av staten och Sveriges regioner. Det skapar unika möjligheter att agera nationellt och samtidigt anpassa verksamheten efter olika regionala förutsättningar. Närheten till kundföretagen är nyckeln till att Almis insatser når företag i hela landet, i storstad såväl som i glesbygd. För att nå framgång behöver samarbetet mellan Almi och andra aktörer fortsatt utvecklas. I sammanhanget kan nämnas att Almi och Vinnova i dag samverkar nära för att säkerställa att innovatörer som söker Vinnovas innovationscheckar och innovationsutlysningar får tillgång till Almis erbjudanden inom affärsutveckling för att verifiera idén och starta smart.

Almi ser ett behov av att utveckla samarbetet med science parks, inkubatorer, innovationskontor, forskningsinstitut och andra aktörer som på olika sätt arbetar med att stödja projekt och företag i tidiga faser. Almi kan bidra genom att finansiera vissa av dessa bolag med riskkapitalinvesteringar

eller lån. Samarbetet kan också innebära att Almi erbjuder vissa affärsutvecklingsinsatser som inte finns tillgängliga i dessa miljöer. Almi kan vidare arbeta mer med de innovativa företag som inte sitter i inkubatormiljöer. Almi har därvid noterat det kommittédirektiv (dir.2019:72) om ett utvecklat innovationsstöd vid universitet och högskolor som beslutats av regeringen. Av uppdraget framgår bl.a. att utredaren ska inhämta synpunkter från en mängd olika aktörer bl.a. bolag med statligt ägande. Almi bidrar gärna till utredningens arbete i denna del.

Offentliga satsningar på företag och projekt i tidiga utvecklingsfaser av stor vikt

Regeringen har tidigare gjort bedömningen¹ att innovativa företag i tidiga utvecklingsfaser är ett område där det tydligt finns behov av marknadskompletterande finansiering. Skälet är enligt regeringen att tidiga skeden ofta präglas av osäkerhet, värderings- och informationsproblem samt långa ledtider till finansiell bärighet vilket gör att marknaden på grund av dessa risker ofta avstår från investeringar i dessa skeden. Samtidigt menar regeringen att det finns ett stort samhällsekonomiskt värde i att tidiga utvecklingsinvesteringar, ofta i innovativa verksamheter, kommer till stånd. Stödet i mycket tidiga faser behöver stärkas och vidareutvecklas. Den samlade effekten av investeringar i forskning och utveckling som görs i Sverige kan därigenom få större genomslag. Regeringen gjorde slutligen bedömning att insatser för att stimulera framväxten av affärsidéer med hög kunskapsnivå och internationell marknadspotential bör vidareutvecklas.

Almi delar regeringens uppfattning att innovationsstödet till företag och projekt i tidiga utvecklingsfaser är av stor vikt. Regeringens ställningstagande lämnades 2016 och det är Almis uppfattning att behovet kvarstår. Vidare vill Almi peka på att Konjunkturinstitutet den 9 oktober 2019 i sin oktoberprognos konstaterar att högkonjunkturen är över och att den svenska ekonomin är inne i en tydlig avmattningsfas. Detta ökar trycket på Almis marknadskompletterande verksamhet och kan i förlängningen komma att leda till högre risk och större förluster i kreditverksamheten.

Almi lämnar i det följande några förslag till insatser och åtgärder i den del som berör Almis verksamhet.

Särskilt om insatser för en cirkulär och biobaserad ekonomi

Det krävs stora insatser för att förbättra förutsättningar för projekt som syftar till att resurser i större omfattning kan återanvändas och återvinnas. De insatser som lyfts i januariöverenskommelsen i form av regler för återvinning och hantering av avfall för restprodukter bör kombineras med mer direkta satsningar på innovation och företagande. Nya smarta lösningar krävs som minskar energiförbrukning, miljöavtryck i produktion och utsläpp av klimatgaser.

Almi har i dag möjlighet att satsa på ny teknik för en cirkulär och biobaserad ekonomi genom erbjudanden inom affärsutveckling och finansiering bl.a. i form av innovationslån och riskkapital genom Almi Invest Greentech. Almi föreslår i detta inspel utökade satsningar inom dessa två områden i syfte att utveckla sambanden mellan ny teknik och en mer resurseffektiv ekonomi.

¹ Regeringens proposition (2015/16:110) Staten och kapitalet – struktur för finansiering av innovation och hållbar tillväxt

Innovationslån

Almi tillhandahåller i dag innovationslån för vilka Almi, till följd av risken i dessa lån, sätter av medel för förlusttäckning. Av Almis ägaranvisning framgår att 30 miljoner kronor av Almis anslag ska användas till kostnadstäckning för innovationsfinansiering. Almi föreslår att regeringen överväger att öka anslaget för innovationsfinansiering till Almi. Detta skulle ge Almi möjlighet att utöka förlusttäckningsmedlen för att kunna bevilja fler innovationslån och för att kunna tilldela olika projekt verifieringsmedel.

Insatser inom den europeiska regionala utvecklingsfonden

Almis verksamhet erhåller i dag stöd från ERUF till riskkapitalverksamheten i de regionala fondbolagen och affärsutvecklingsverksamheten i de regionala dotterbolagen. Prioriteringar inom ERUF på fortsatta satsningar också under nästa programperiod skulle kunna bygga vidare på befintligt strukturkapital och kan, rätt utformade, i väsentlig omfattning bidra också till nyttiggörandet av ny teknik och ny kunskap.

Almi vill lyfta behovet av en ny fondgeneration (fond 3) för de åtta regionerna och en ny fondgeneration för GreenTech (fond 2) med utökat fokus från Co2-reduktion till CleanTech. Vidare, som ett komplement till fortsatta satsningar på affärsutvecklingsverksamheten, kan prövas förutsättningarna för en nationell satsning på en riskavtäckning/garanti, t.ex. riktad mot gröna lån och ägarskiften.

Entreprenörskapets och intraprenörskapets betydelse i forskningsbaserade projekt

Entreprenörskap är oundgängligt för en framgångsrik kommersialisering. Detta är något som bör beaktas i samband med kommande offentliga satsningar på forskning, utveckling och innovation. Det är också angeläget att kompetensförstärkning sker *inom* företagen och av dess intraprenörer genom att innovationssystemet erbjuder kompetensförstärkning för tillväxt och expansion i etablerade små och medelstora företag. Företagens förmåga att skapa ett intraprenöriellt klimat som gynnar innovation och förnyelse har en central betydelse för deras fortsatta framgång².

Almi erbjuder i dag affärsutvecklingsinsatser som syftar till att företag ska utvecklas och växa. I detta används beprövade verktyg och arbetsmetoder som ger företaget stöd mot en tillväxtresa. Genom dessa insatser kan också företagens intraprenörer stärkas. Almi avser därför att ta initiativ till att sprida information om Almis insatser för affärsutvecklingsinsatser till de aktörer som verkar nära akademien för att nå fler av de entreprenörer som väljer att gå vidare och kommersialisera sina forskningsresultat.

Forskning om entreprenörskap m.m.

Det finns ett fortsatt behov av offentliga satsningar på forskning. Almi söker aktivt efter ny kunskap och nya metoder och modeller som kan prövas för att därefter implementeras i de tjänster som Almi erbjuder. Almi har tagit initiativ till ett forskningsråd som ska knytas till Almis verksamhet. Forskningsrådet ska fungera som en brygga mellan akademi och Almis verksamhet och bidra med kunskap från nya forskningsrön inom Almis verksamhetsområde. Vidare har ett

² Intraprenörskapskompassen, forskningsprojektet 2016-2019, finansierat av Karl-Adam Bonniers Stiftelse och Vinnova

samarbete startat mellan Almi och Karlstad Universitet rörande den genusforskning som bedrivs inom universitet. Därutöver kan nämnas att Almi har inlett ett samarbete med Uppsala universitet med utgångspunkt i den forskning om intraprenörskap som bedrivs på företagsekonomiska institutionen.

Behovsmotiverad forskning

Fortsatta satsningar på behovsmotiverad forskning behövs. Genom denna kan ny kunskap omsättas i praktiken i svenska företag. Behovsmotiverad forskning syftar till att lösa identifierade problem. Kunskapsutbyte, interaktivt lärande och problemformuleringsprocesser mellan företag och UoH inom ramen för sådan forskning bidrar till ett effektivare nyttiggörande av forskningsresultat. Takten och bredden i innovationsutvecklingen gör också att företag i allt högre grad måste samverka med extern expertis för att ha tillgång till den bredd av kunskaper och förmågor som är nödvändiga i allt mer komplexa innovationsprocesser.

Forskningsinstitutens roll för små och medelstora företag

Instituten har en viktig roll i att samarbeta med små och medelstora företag. I nuläget är det framför allt större företag, med egen forskning och innovation, som drar nytta av institutens verksamhet. Fortsatta insatser krävs för att institutssektorn ska ges möjlighet att arbeta med SME-företagen vilket bör beaktas i den kommande forskningspolitiska propositionen.

Akademiens s.k. tredje uppgift

Av högskolelagen (1992:1434) framgår att det i högskolornas uppgift ska ingå att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet samt verka för att forskningsresultat tillkomna vid högskolan kommer till nytta. Entreprenörskap kombinerat med nya affärsmodeller och ny teknik snabbar på marknadsetableringen och bidrar till att företag får ökade konkurrensfördelar på en internationell marknad. Samtidigt är 96 procent av de svenska företagen företag med färre än tio anställda. Dessa företag har mycket begränsade resurser för den omvärldsbevakning som krävs för att snabbt fånga upp nya möjligheter och omsätta dessa till nya produkter och tjänster på marknaden. Det är centralt för utvecklingen av små och medelstora företag att dessa får ökade möjligheter att ta del av den befintliga forsknings- och innovationsinfrastrukturen. Detta förutsätter dock att universitet och högskolor har incitament att samarbeta med befintliga små och medelstora företag.

Samhällsnytta och kundnytta – innovationsupphandling

För en privat aktör är, i de allra flesta fall, det primära målet avkastning på investerat kapital. För en offentlig aktör kan det även finnas andra mål eller samhällsnyttor utöver avkastningen som att skapa förutsättningar för affärsprojekt vilka kan få stor betydelse för att lösa samhällsutmaningar som klimatförändringar, folkhälsa, kostnad för sjukdom och sjukvård m.m. Det är inte rimligt att anta att den privata marknaden fullt ut ska ta risken i alla dessa segment.

Almi är delägare i och finansiär av många bolag som utvecklat innovativa lösningar för offentlig sektor, t.ex. inom medicinteknik. Bolag med denna målmarknad har svårare att hitta finansiärer p.g.a. den förhöjda marknadsrisken. Många av dessa bolag möter också hinder i form av att potentiella offentliga beställare många gånger dels har mycket långa ledtider, dels strävar efter att

riskminimera för att inte hantera regelverket kring upphandling på ett felaktigt sätt. Detta gör att företag med nya och innovativa lösningar inte kan utvecklas och växa på en offentligt dominerad marknad.

Ur den forskning och utveckling som bedrivs kan lösningar till samhällsutmaningar växa fram och kunden är i dessa fall många gånger offentlig sektor. Upphandlingsmyndigheten ger därvid stöd genom att utveckla och förmedla kunskap, verktyg och metoder för offentlig upphandling. Myndigheten arbetar också för att utveckla den offentliga affären, med fokus på hållbara, innovativa och effektiva upphandlingar. Inför den kommande forskningspolitiska propositionen bör utvärderas om satsningen på innovationsupphandling gett de effekter som eftersträvat eller om den bör förstärkas.

Internationalisering och regionala exportcentra

I regeringens exportstrategi slås bl.a. fast att svensk export i högre utsträckning måste nå tillväxtmarknaderna, att fler små och medelstora företag måste våga och vilja exportera och att svenska varor, tjänster och system måste nå ännu högre upp i förädlingskedjan. Målen med strategin är bl.a. att öka exporten och andelen exporterande företag samt öka deltagandet av svenska företag i den globala ekonomin. Slutligen slår regeringen fast att handeln drivs av näringslivet, men att staten kan stötta dess verksamhet och vara marknadskompletterande.

Almi står bakom denna inriktning. Det krävs samordnade insatser för att öka svensk export och antalet exporterande företag. Dessa satsningar, tillsammans med satsningar på FoU, förstärker Sveriges konkurrensfördel som ett land som förmår att ständigt utveckla nya innovativa lösningar. Sverige behöver en nationell struktur för marknadskompletterande internationaliseringsinsatser till små och medelstora företag som bedöms ha hög internationell tillväxtpotential.

Av januariavtalet framgår att den befintliga exportstrategin ska utvecklas med fokus på hållbarhet, ekonomiskt, socialt och ekologiskt. Almi är i dag delaktig i genomförandet av exportstrategin bl.a. genom vår medverkan inom ramen för regionala exportcentra. Almis verksamhet utgår i dag från ett allt större hållbarhetsfokus. Detta behöver utvecklas ytterligare och det är positivt att januariavtalet pekar ut denna riktning även inom exportstrategin. Almi medverkar gärna i arbetet med att utveckla exportstrategin. Almi är vidare en självklar partner i genomförandet av exportstrategin. De regionala Almi-bolagen medverkar i alla regionala exportcentra och är därtill samordningsansvariga för verksamheten i åtta län.

